

מסכת תענית פרק ב

(טו,א) משנה: סדר תעניות כיצד? מוציאים את התיבה לרחובה של עיר, ונותנים אפר מקלה על גבי התיבה, ובראש הנשיא, ובראש אב בית דין. וכל אחד ואחד נותן בראשו. הזקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין: "אחינו! לא נאמר באנשי נינוה "וירא אלהים את שקם ואת תעניתם", אלא (יונה ב) "וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה!" ובקבלה הוא אומר: (יואל ב) "וקרעו לבבכם ואל בגדיכם"

עמדו בתפלה. מורידין לפני התיבה זקן ורגיל, ויש לו בניס, וביתו ריקם, כדי שיהא לבו שלם בתפלה. ואומר לפניו עשרים וארבע ברכות: שמנה עשרה שבכל יום, ומוסיף עליהן עוד שש, ואלו הן: זכרונות ושופרות; (תהלים קכ) "אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני"; (תהלים קכא) "אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי"; (תהלים קל) "ממעמקים קראתיך ה'"; (תהלים קב) "תפלה לעני כי יעטוף". ר' יהודה אומר: לא היה צריך לומר זכרונות ושופרות, אלא אומר תחתיהן: (מלכים א ח) "רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה"; (ירמיהו יד) "אשר היה דבר ה' אל ירמיהו על דברי הבצרות". ואומר חותמיהן

על הראשונה הוא אומר: "מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' גואל ישראל"; על השניה הוא אומר: "מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות"; על השלישית הוא אומר: "מי שענה את יהושע בגלגל הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' שומע תרועה"; על הרביעית הוא אומר: "מי שענה את שמואל במצפה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' שומע צעקה"; על החמישית הוא אומר: "מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' שומע תפלה"; על הששית הוא אומר: "מי שענה את יונה ממעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' העונה בעת צרה"; על השביעית הוא אומר: "מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' המרחם על הארץ"

מעשה **(טו,ב) בימי רבי חלפתא ור' חנניא בן תרדיון**, שעבר אחד לפני התיבה, וגמר את הברכה כולה, ולא ענו אחריו "אמן". "תקעו הכהנים, תקעו!" "מי שענה את אברהם אבינו בהר

מחברת תענית - ב

המוריה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה!"
"הריעו בני אהרן, הריעו!" ; "מי שענה את אבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה!" וכשבא דבר אצל חכמים, אמרו: לא היינו נוהגין כן, אלא בשער מזרח ובהר הבית שלש תעניות הראשונות, אנשי משמר מתענין ולא משלימין, ואנשי בית אב לא היו מתענין כלל; שלש שניות, אנשי משמר מתענין ומשלימין, ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין; שבע אחרונות, אלו ואלו מתענין ומשלימין, דברי **רבי יהושע**. וחכמים אומרים: שלש תעניות הראשונות, אלו ואלו לא היו מתענין כלל; שלש שניות, אנשי משמר מתענין ולא משלימין, ואנשי בית אב לא היו מתענין כלל; שבע אחרונות, אנשי משמר מתענין ומשלימין, ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין. אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימים, ואנשי בית אב, לא ביום ולא בלילה. אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת

כל הכתוב במגילת תענית "דלא למספד", לפניו אסור, לאחריו מותר. **רבי יוסי** אומר: לפניו ולאחריו אסור; "דלא להתענאה", לפניו ולאחריו מותר. **ר' יוסי** אומר: לפניו אסור, לאחריו מותר

אין גוזרין תענית על הצבור בתחילה בחמישי, שלא להפקיע השערים, אלא שלש תעניות הראשונות: שני וחמישי ושני; ושלש שניות: חמישי שני וחמישי. **ר' יוסי** אומר: כשם שאין הראשונות בחמישי, כך לא שניות ולא אחרונות. אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים, בחנוכה, ובפורים. ואם התחילו, אין מפסיקין, דברי **רבן גמליאל**. אמר **רבי מאיר**: אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין, מודה היה שאין משלימין. וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת

גמרא: סדר תעניות כיצד? מוציאים את התיבה לרחובה של עיר, ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה -- {ואפילו בקמייתא?! ורמינהו: שלש תעניות ראשונות ושניות, נכנסים לבית הכנסת ומתפללין כדרך שמתפללין כל השנה כולה. ובשבע אחרונות, מוציאים את התיבה לרחובה של עיר, ונותנין אפר על גבי התיבה, ובראש הנשיא, ובראש אב בית דין. וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו. **רבי נתן** אומר: אפר מקלה הן מביאים אמר **רב פפא**: כי תנן נמי מתניתין, אשבע אחרונות תנן

ובראש הנשיא -- והדר תני: כל אחד ואחד נותן בראשו {איני! והתניא: **רבי** אומר: בגדולה מתחילין מן הגדול, ובקללה מתחילין מן הקטן - בגדולה מתחילין מן הגדול, שנאמר: (ויקרא י) "ויאמר

מחברת תענית - ב

משה אל אהרן ולאעזר ולאיתמר", ובקללה מתחילין מן הקטן - בתחלה נתקלל נחש, ואחר כך נתקללה חוה, ואחר כך נתקלל אדם?! אהא חשיבותא לדידהו, דאמרי להו: אתון חשיביתו למיבעי עלן רחמי אכולי עלמא!

וכל אחד ואחד נותן בראשו² -- {נשיא ואב בית דין נמי, נשקלו אינהו ונינחו בראשיהו?! מאי שנא דשקיל איניש אחרינא ומנח להו?! אמר **רבי אבא דמן קסרי**: אינו דומה מתבייש מעצמו (**טז**), **א**) למתבייש מאחרים!

והיכא מנח להו? אמר **רבי יצחק**: במקום תפילין, שנאמר: (ישעיהו סא) "לשום לאבילי ציון לתת להם פאר תחת אפר!"

רחוב תיבה ושקים אפר אפר קבורה ומוריה - סימן
למה יוצאין לרחוב? אר' **חייא בר אבא** אמר: לומר: "זעקנו בצנעא ולא נענינו. נבזה עצמנו בפרהסיא!" <<אריש לקיש אמר: "גלינו! גלותינו מכפרת עלינו!" >> מאי בינייהו? איכא בינייהו דגלי מבי כנישתא לבי כנישתא!

ולמה מוציאין את התיבה לרחובה של עיר? אמר ר' **יהושע בן לוי**: לומר: כלי צנוע היה לנו, ונתבזה בעווננו! ולמה מתכסין בשקים? אמר ר' **חייא בר אבא**: לומר: הרי אנו חשובין כבהמה! ולמה נותנין אפר מקלה על גבי תיבה? אמר **רבי יהודה בן פזי**: כלומר: (תהלים צא) "עמו אנכי בצרה!" <<אריש לקיש אמר: (ישעיהו סג) "בכל צרתם לו צר!" >>

אמר ר' **זירא**: מריש, כי הוה חזינא להו לרבנן דיהבי אפר מקלה על גבי תיבה, מזדעזע לי כוליה גופאי!

ולמה נותנין אפר בראש כל אחד ואחד? כפליגי בה ר' **לוי בר חמא** ור' **חנינא** - חד אמר: הרי אנו חשובין לפניך כאפר! וחד אמר: כדי שיזכור לנו אפרו של יצחק >> מאי בינייהו? איכא בינייהו עפר סתם!

למה יוצאין לבית הקברות? פליגי בה ר' **לוי בר חמא** ור' **חנינא** - חד אמר: הרי אנו חשובין לפניך כמתים, וחד אמר: כדי שיבקשו עלינו מתים רחמים! >> מאי בינייהו? איכא בינייהו קברי גוים!

מאי "הר המוריה"? כפליגי בה ר' **לוי בר חמא** ור' **חנינא**. חד אמר: הר שיצא ממנו הוראה לישראל, וחד אמר: הר שיצא ממנו מורא לאומות העולם

מחברת תענית - ב

הזקן שבהן אומר לפניהן דברי כבושין -- תנו רבנן: אם יש זקן, אומר זקן. ואם לאו, אומר חכם. ואם לאו, אומר אדם של צורה {אטו זקן דקאמרי, אף על גב דלאו חכם הוא?!} אמר **אביי**: הכי קאמר: אם יש זקן והוא חכם, אומר זקן והוא חכם. ואם לאו, אומר חכם. ואם לאו, אומר אדם של צורה!

"אחינו! לא שק ותענית גורמים, אלא תשובה ומעשים טובים גורמים! שכן מצינו באנשי נינוה, שלא נאמר בהם "וירא האלהים את שקם ואת תעניתם" אלא (יונה ג) "וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה!"

(יונה ג) "ויתכסו שקים האדם והבהמה" - מאי הוּו עבדי? אסרא הבהמות לחוד ואת הוולדות לחוד. אמרו לפניו: "רבנו של עולם! אם אין אתה מרחם עלינו, אין אנו מרחמים על אלו!" "ויקראו אל אלהים בחזקה" - מאי אמור? אמרו לפניו: "רבנו של עולם! עלוב ושאינו עלוב, צדיק ורשע, מי נדחה מפני מי?!" "וישובו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם" - מאי "ומן החמס אשר בכפיהם"? אמר **שמואל**: אפילו גזל מריש ובנאו בבירה, מקעקע כל הבירה כולה, ומחזיר מריש לבעליו!

אמר **רב אדא בר אהבה**: אדם שיש בידו עבירה, ומתודה ואינו חוזר בה, למה הוא דומה? לאדם שתופס שרץ בידו, שאפילו טובל בכל מימות שבעולם, לא עלתה לו טבילה. זרקו מידו, כיון שטבל בארבעים סאה, מיד עלתה לו טבילה, שנאמר: (משלי כח) "ומודה ועוזב ירוחם". ואומר: (איכה ג) "נשא לבבינו אל כפים אל אל בשמים"

עמדו בתפלה. מורידין לפני התיבה זקן ורגיל, ויש לו בניס, וביתו ריקם, כדי שיהא לבו שלם בתפלה -- תנו רבנן: עמדו בתפלה - אף על פי שיש שם זקן וחכם, אין מורידין לפני התיבה אלא אדם הרגיל.³ ר' יהודה אומר: מטופל ואין לו, ויש לו יגיעה בשדה, וביתו ריקם, ופרקו נאה, ושפל ברך, ומרוצה לעם, ויש לו נעימה, וקולו ערב, ובקי לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים, ולשנות במדרש בהלכות ובאגדות, ובקי בכל הברכות כולן. ויהבו ביה רבנן עינייהו בר' יצחק בר אמי

(טז,ב) {היינו מטופל ואין לו, היינו ביתו ריקם?!} אמר **רב חסדא**: זהו שביתו ריקם מן העבירה!

מחברת תענית - ב

ופרקו נאה -- אמר **אביי**: זה שלא יצא עליו שם רע בילדותו. (ירמיהו יב) "היתה לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה" - מאי "נתנה עלי בקולה"? אמר **מר זוטרא בר טוביה** אמר **רב**, ואמרי לה: אמר **רבי חמא** אמר **רבי אלעזר**: זה שליח צבור שאינו הגון, היורד לפני התיבה⁴

ואומר לפניהם עשרים וארבע ברכות - שמונה עשרה שבכל יום, ומוסיף עליהן עוד שש -- {הני שש, שבע הוויין, כדתנן: על השביעית הוא אומר "ברוך מרחם על הארץ"!} אמר **רב נחמן בר יצחק**: מאי שביעית? שביעית לארוכה! כדתניא: בגואל ישראל מאריך, ובחותמה הוא אומר: "מי שענה את אברהם בהר המוריה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, ברוך גואל ישראל", והן עונין אחריו "אמן". וחזן הכנסת אומר להם: "תקעו בני אהרן, תקעו!". וחוזר ואומר: "מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה. ברוך זוכר הנשכחות", והן עונין אחריו "אמן". וחזן הכנסת אומר להם: "הריעו בני אהרן, הריעו!". וכן בכל ברכה וברכה - באחת אומר "תקעו" ובאחת אומר "הריעו"

במה דברים אמורים? בגבולין - אבל במקדש אינו כן, לפי שאין עונין "אמן" במקדש! ומנין שאין עונין "אמן" במקדש? שנאמר: (נחמיה ט) "קומו ברכו את ה' אלהיכם, מן העולם עד העולם, ויברכו שם כבודך, ומרום על כל ברכה ותהלה" - ייכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת? תלמוד לומר: "ומרום על כל ברכה ותהלה" - על כל ברכה, תן לו תהלה! - ואלא במקדש, מהו אומר? "ברוך ה' אלהים אלהי ישראל, מן העולם ועד העולם. ברוך גואל ישראל" והן עונין אחריו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". וחזן הכנסת אומר להם: "תקעו הכהנים בני אהרון, תקעו!" וחוזר ואומר: "מי שענה את אברהם בהר המוריה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה. ברוך ה' אלהי ישראל זוכר הנשכחות", והם עונין אחריו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", וחזן הכנסת אומר להם: "הריעו⁵ בני אהרן, הריעו!"⁶. וכן בכל ברכה וברכה - באחת אומר "תקעו", ובאחת אומר "הריעו" עד שגומר את כולן. וכך הנהיג **ר' חלפתא** בצפורי **ור' חנניה בן תרדיון** בסיכני. וכשבא דבר לפני חכמים, אמרו: לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית

ואית דאמרי: כדתניא: אומר לפניהן עשרים וארבע ברכות -

4 לפננו הגרסה הפוך
5 לפננו נוסף: "הכהנים"
6 לפננו נוסף "וכו" ובכ"י ליתא

מחברת תענית - ב

שמונה עשרה שבכל יום, ומוסיף עליהן עוד שש. ואותן שש, היכן אומרן? בין "גואל" ל"רופא חולי". ומאריך בגאולה. והן עונין אחריו "אמן" על כל ברכה וברכה. וכך היו נוהגין בגבולין. אבל במקדש, היו אומרים: "ברוך ה' אלהי ישראל, מן העולם ועד העולם, ברוך גואל ישראל", ולא היו עונין אחריו "אמן". וכל כך למה? לפי שאין עונין "אמן" במקדש. ומנין שאין עונין "אמן" במקדש? שנאמר: "קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה" - על כל ברכה וברכה, תן לו תהלה!

תנו רבנן: על הראשונות הוא אומר: "ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. ברוך גואל ישראל", והן עונין אחריו: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". וחזן הכנסת אומר: "תקעו כהנים, תקעו!". וחוזר ואומר: "מי שענה את אברהם בהר המוריה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה". והן תוקעין ומריעין ותוקעין.⁷ ועל השניה הוא אומר: "ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. ברוך זוכר הנשכחות", והן עונין אחריו: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". וחזן הכנסת אומר: "הריעו בני אהרן, הריעו!". ואומר: "מי שענה את אבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה". והם מריעין ותוקעין ומריעין. וכן בכל ברכה וברכה - באחת אומר "תקעו" ובאחת אומר "הריעו" עד שיגמור את הברכות כולן. וכך הנהיג ר' חלפתא בציפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני. וכשבא דבר אצל חכמים, אמרו: לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית!

ר' יהודה אומר: לא היה צריך לומר זכרונות ושופרות, אלא אומר תחתיהן: (מלכים א ח) "רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה"; (ירמיהו יד) "אשר היה דבר ה' אל ירמיהו על דברי הבצרות". ואומר חותמיהן -- אמר ר' אדא דמן יפו: מאי טעמא דר' יהודה? לפי שאין אומרים זכרונות ושופרות (יז, א) אלא בראש השנה, וביובלות, ובשעת מלחמה

על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם ... על הרביעית הוא אומר: "מי שענה את שמואל במצפה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' שומע צעקה"; על החמישית הוא אומר: "מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' שומע תפלה" -- תנא: יש מחליפין צעקה לאליהו ותפלה לשמואל

מחברת תענית - ב

{בשלמא גבי שמואל - כתיב ביה תפלה וכתוב ביה צעקה - אלא גבי אליהו, תפלה כתיב - צעקה לא כתיב!> (מלכים א יח) "ענני ה' ענני" לשון צעקה היא!

על הששית הוא אומר: "מי שענה את יונה ממעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' העונה בעת צרה"; על השביעית הוא אומר: "מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה! ברוך אתה ה' המרחם על הארץ" -- ;מכדי יונה בתר דוד ושלמה הוה, מאי טעמא מקדים ליה ברישא? >משום דבעי למיחתם "מרחם על הארץ"

תנא: משום **סומכוס** אמרו: "ברוך משפיל הרמים"

שלש תעניות הראשונות, אנשי משמר מתענין ולא משלימין, ואנשי בית אב לא היו מתענין כלל ... אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימים, ואנשי בית אב, לא ביום ולא בלילה -- תנו רבנן: מפני מה אמרו אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימים? שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב, ויבואו ויסייעו להם! מפני מה אמרו אנשי בית אב, לא ביום ולא בלילה? מפני שהן עסוקין תמיד בעבודה! מכאן אמרו: כל כהן שמכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו, ויודע שבתו אבותיו קבועין שם, אסור לשתות יין כל אותו היום; במכיר משמרתו, ואין מכיר משמרת בית אב שלו, ויודע שבתו אבותיו קבועין שם, אסור לשתות יין כל אותה שבת; אינו מכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו, ויודע שבתו אבותיו קבועין שם, אסור לשתות יין כל השנה. **רבי** אומר: אומר אני: אסור לשתות יין לעולם. אבל מה אעשה, שתקנתו קלקלתו!

אמר **אביי**: כמאן שתו האידנא כהני חמרא? כרבי!

אנשי משמר ואנשי מעמד אסורים לספר ולכבס, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת -- ;מאי טעמא? >אמר **רבה בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: כדי שלא יכנסו למשמרתם כשהן מנוולין

תנו רבנן: מלך מסתפר בכל יום; כהן גדול מערב שבת לערב שבת; כהן הדיוט אחת לשלשים יום - מלך מסתפר בכל יום - ;מאי טעמא? >אמר **רבי אבא בר זבדא**: אמר קרא: (ישעיהו לג) "מלך ביפיו תחזינה עיניך"; כהן גדול מערב שבת לערב שבת -

מחברת תענית - ב

גמאי טעמא? אמר **רב שמואל בר יצחק**: הואיל ומשמרות מתחדשות; כהן הדיוט אחת לשלשים יום - גמנלך? אתיא "פרע" "פרע" מנזיר - כתיב הכא: (יחזקאל מד) "וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו", וכתיב התם: (במדבר ו) "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו" - מה להלן שלשים, אף כאן שלשים! גונזיר גופיה מנלך? אמר **רב מתנה**: סתם נזירות שלשים יום! גמנלך? אמר קרא: "יהיה" בגימטריא תלתין הוי! אמר ליה **רב פפא לאביי**: ודילמא הכי קאמר רחמנא: לא לירבו כלל? אמר ליה: אי הוה כתב "לא ישלחו פרע", כדקאמרת - השתא דכתיב "ופרע לא ישלחו", פרע ליהוי - שלוחי הוא דלא לישלחו! אי הכי, אפילו האידנא נמי! כדומיא דשתויי יין - מה שתויי יין, בזמן ביאה הוא דאסור, שלא בזמן ביאה שרי - אף הכא נמי! וזהתניא: **רבי** אומר: אומר אני: כהנים אסורין לשתות יין לעולם, אבל מה אעשה, שתקנתו קלקלתו?! ואמר **אביי**: כמאן שתו האידנא כהני חמרא? (**יז,ב**) כרבי! - מכלל דרבנן אסרי! מאי טעמא? מהרה יבנה בית המקדש, ובעינן כהן הראוי לעבודה וליכא! אהכא אפשר דמספר ועייל! אי הכי, שתוי יין נמי, אפשר דגני פורתא ועייל, כדרמי בר אבא, דאמר **רמי בר אבא**: דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין?! אלא מי איתמר עלה: אמר **רב נחמן** אמר **רבה בר אבבה**: לא שנו אלא כששתה שיעור רביעית, אבל שתה יותר מרביעית, כל שכן שדרך מטרידתו ושינה משכרתו! א**רב אשי** אמר: שתויי יין, דמחלי עבודה, גזרו בהו רבנן - פרועי ראש, דלא מחלי עבודה, לא גזרו בהו רבנן!

{מיתיבי: ואלו שהן במיתה: שתויי יין, ופרועי ראש - *בשלמא שתויי יין, בהדיא כתיב בהו: (ויקרא י) "יין ושכר אל תשת", אלא פרועי ראש מנלך? *דכתיב: (יחזקאל מד) "וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו", וכתיב בתריה: "ויין לא ישתו כל כהן בבאס אל החצר הפנימית", ואיתקוש פרועי ראש לשתויי יין - מה שתויי יין במיתה, אף פרועי ראש במיתה - ומינה: אי מה שתויי יין דמחלי עבודה, אף פרועי ראש דמחלי עבודה?! אלא! כי איתקוש, למיתה הוא דאיתקוש, אבל לאחולי עבודה לא איתקוש!⁸

אמר ליה **רבינא לרב אשי**: גהא, מקמי דאתא יחזקאל, מאן אמרה? אמר ליה: וליטעמיך, הא דאמר רב חסדא: דבר זה מתורת משה לא למדנו, ומדברי קבלה למדנו: (יחזקאל מד) "כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי" - הא מקמי דאתא יחזקאל, מאן אמרה?! - אלא גמרא גמיר לה, ואתא

8 כד הגרסה לפנינו, אבל בסנהדרין לא גורסים מ"לא! כי" עד הסוף, וגורסים במקומו "קשיא", וכן בכ"י, וכן רש"א. וגרסת רש"י "כי גמירי הלכה, למיתה - לאיחול עבודה לא גמירי"

מחברת תענית - ב

יחזקאל ואסמכה אקרא - הכא נמי, גמרא גמיר לה, ואתא
יחזקאל ואסמכה אקרא!

כל הכתוב במגילת תענית "דלא למספד", לפניו אסור, לאחריו
מותר. **רבי יוסי** אומר: לפניו ולאחריו אסור; "דלא להתענאה",
לפניו ולאחריו מותר. **ר' יוסי** אומר: לפניו אסור, לאחריו מותר --
תנו רבנן: אלן יומיא דלא להתענאה בהון, ומקצתהון דלא
למיספד בהון: מריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה, איתוקם
תמידא - דלא למיספד בהון; מתמניא ביה עד סוף מועדא,
איתותב חגא דשבועיא - דלא למיספד בהון

אמר מר: מריש ירחא דניסן עד תמניא ביה, איתוקם תמידא -
דלא למיספד - {למה לי "מריש ירחא"?! לימא: "מתרי בניסן",
וראש חודש גופיה יום טוב הוא ואסור?! <אמר **רב**: לא נצרכה
אלא לאסור יום שלפניו! {ושלפניו נמי, תיפוק ליה דהוה ליה יום
שלפני ראש חדש?! <ראש חודש דאורייתא הוא, ודאורייתא לא
בעי חיזוק! דתניא: הימים האלה, הכתובין במגילת תענית, לפניהם
ולאחריהם אסורין; שבתות וימים טובים, הן אסורין - לפניהן
ולאחריהן מותרין. ומה הפרש בין זה לזה? הללו, דברי תורה,
ודברי תורה אין צריכין חיזוק - הללו דברי סופרים, ודברי
סופרים צריכין חיזוק!

אמר מר: מתמניא ביה עד סוף מועדא, איתותב חגא דשבועיא -
דלא למיספד - {למה לי "עד סוף מועד"?! לימא: "עד המועד",
ומועד גופיה יום טוב הוא, ואסור?! <אמר **רב פפא**: כדאמר **רב**:
לא נצרכא (**יחא**) אלא לאסור יום שלפניו - הכי נמי, לא נצרכה
אלא לאסור יום שלאחריו! <כמאן? <כרבי יוסי, דאמר: בין לפניו
בין לאחריו אסור! {אי הכי, בעשרים ותשעה נמי - מאי איריא
דהוי יומא דמקמי יומא דמיתוקם תמידא - תיפוק ליה דהוה ליה
יומא דבתר עשרין ותמניא ביה?! דתניא: בעשרים ותמניא ביה,
אתת בשורתא טבתא ליהודאי, דלא יעידון מן אורייתא. שפעם
אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל, שלא יעסקו בתורה,
ושלא ימולו את בניהם, ושיחללו שבתות. מה עשה יהודה בן שמוע
וחביריו? הלכו ונטלו עצה ממטרוניתא אחת, שכל גדולי רומי
מצויין אצלה. אמרה להם: "עמדו והפגינו בלילה!" הלכו והפגינו
בלילה. אמרו: "אי שמים! לא אחים אנחנו?! לא בני אב אחד
אנחנו?! לא בני אם אחת אנחנו?! מה נשתנינו מכל אומה ולשון,
שאתם גוזרין עלינו גזירות רעות?!" ובטלו. ואותו היום, עשאוהו
יום טוב <אמר **אביי**: לא נצרכה אלא לחדש מעובר! <**רב אשי**

מחברת תענית - ב

אמר: אפילו תימא לחדש חסר! - כל שלאחריו, בתענית אסור, בהספד מותר. וזה, הואיל ומוטל בין שני ימים טובים, עשאוהו כיום טוב עצמו, ואפילו בהספד נמי אסור!

אמר מר: מתמניא ביה ועד סוף מועדא, איתותב חגא דשבועיא, דלא למיספד - {למה לי למימר "מתמניא ביה"?! לימא: "מתשעה ביה", ותמניא גופיה אסור, דהוה ליה יומא דאיתוקס ביה תמידא?! כיון דאילו מקלע מילתא ובטליניה לשבעה, תמניא גופיה אסור, דהוה ליה יומא קמא דאיתותב ביה חגא דשבועיא!
<<השתא דאתית להכי, עשרים ותשעה נמי, כיון דאילו מיקלע מילתא ובטליניה לעשרים ותמניא, עשרין ותשעה גופיה אסור, דהוה ליה יומא דמקמי יומא דאיתוקס תמידא

איתמר: ר' חייא בר אסי אמר רב: הלכה כר' יוסי. ושמואל אמר: הלכה כר' מאיר - {ומי אמר שמואל הכי?! והתניא: רבן שמעון בן גמליאל אומר: ומה תלמוד לומר "בהון" "בהון" שתי פעמים? לומר לך שהן אסורין - לפניהן ולאחריהן מותרין! ואמר שמואל: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל?! <מעיקרא סבר: כיון דליכא תנא דמיקל כרבי מאיר, אמר: הלכה כרבי מאיר - כיון דשמעיה לרבן שמעון דמיקל טפי, אמר: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל!

וכן אמר באלי אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: הלכה כרבי יוסי. אמר ליה רבי חייא לבאלי: אסברא לך: כי אמר ר' יוחנן הלכה כרבי יוסי, אדלא להתענאה!

{ומי אמר רבי יוחנן הכי?! והאמר ר' יוחנן: הלכה כסתם משנה, ותנן: אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין, (יחב) מותרין בהספד ותענית - אימת? ^ אילימא בני חמיסר, וקא קרו ליה בארביסר - ומי שרי?! והכתיב במגילת תענית: יום ארבעה עשר בו ויום חמשה עשר בו, יומי פוריא אינון, דלא למיספד בהון. ואמר רבא: לא נצרכא אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה! ^ ואלא בני ארביסר וקא קרי ליה בתליסר - יום ניקנור הוא! ^ ואלא בני ארביסר וקא קרי ליה בתריסר - יום טוריינוס הוא! - אלא לאו דקא קרו ליה בחדיסר, וקתני: מותר בהספד ובתענית?!

כלא! בני ארבעה עשר, וקא קרו ליה בתריסר! - ודקאמרת יום טריינוס הוא, יום טריינוס גופיה בטלוחו, הואיל ונהרגו בו שמעיה ואחיה אחיו! כי הא דרב נחמן גזר תעניתא בתריסר. אמרו ליה רבנן: יום טוריינוס הוא! אמר להו: יום טוריינוס גופיה בטלוחו, הואיל ונהרגו בו שמעיה ואחיה אחיו! {ותיפוק ליה

מחברת תענית - ב

דהוה ליה יום שלפני ניקנור?! <אמר **רב אשי**: השתא איהו גופיה בטלוהו - משום יום ניקנור ניקום ונגזר?!

גמאי ניקנור ומאי טוריינוס? <דתניא: ניקנור, אחד מאפרכי יוונים היה, ובכל יום ויום היה מניף ידו על יהודה וירושלים ואומר: אימתי תפול בידי וארמסנה! וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, קצצו בהונות ידיו ורגליו ותלאום בשערי ירושלים, ואמרו: פה שהיה מדבר בגאווה, וידיים שהיו מניפות על ירושלים, תעשה בהם נקמה!

גמאי טוריינוס? <אמרו: כשבקש טוריינוס להרוג את לולינוס ופפוס אחיו בלודקיא, אמר להם: אם מעמו של חנניה מישאל ועזריה אתם, יבא אלהיכם ויציל אתכם מידי כדרך שהציל את חנניה מישאל ועזריה מיד נבוכדנצר! אמרו לו: חנניה מישאל ועזריה צדיקים גמורין היו, וראויין היו ליעשות להם נס. ונבוכדנצר מלך הגון היה, וראוי ליעשות נס על ידו. ואותו רשע הדיוט הוא, ואינו ראוי ליעשות נס על ידו. ואנו נתחייבנו כליה למקום, ואם אין אתה הורגנו, הרבה הורגים יש לו למקום, והרבה דובין ואריות יש לו למקום בעולמו, שפוגעין בנו והורגין אותנו. אלא לא מסרנו הקדוש ברוך הוא בידך אלא שעתיד ליפרע דמינו מידך! אף על פי כן הרגן מיד. אמרו: לא זזו משם עד שבאו דיופלי מרומי, ופצעו את מוחו בגיזרין

אין גוזרין תענית על הצבור בתחילה בחמישי, שלא להפקיע השערים, אלא שלש תעניות הראשונות: שני וחמישי ושני; ושלש שניות: חמישי שני וחמישי. **ר' יוסי** אומר: כשם שאין הראשונות בחמישי, כך לא שניות ולא אחרונות. אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים, בחנוכה, ובפורים. ואם התחילו, אין מפסיקין, דברי **רבן גמליאל**. אמר **רבי מאיר**: אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין, מודה היה שאין משלימין. וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת -- <וכמה הויא התחלה? <**ארב אחא** אמר: שלש! <<**ארבי יוסי**¹⁰ אמר: אחת!

אמר **רב יהודה** אמר **רב**: זו דברי רבי מאיר, שאמר משום רבן גמליאל¹¹ - אבל חכמים אומרים: מתענה ומשלים. דרש **מר זוטרא** משמיה **דרב הונא**: הלכה: מתענה ומשלים

10 כך בכ"י וברש"י וברוב ראשונים, אבל לפננו: "רבי אסי"

11 לפננו: "רבן שמעון בן גמליאל"